

Zákon o spotrebiteľských úveroch a jeho aplikačná prax v oblasti postupovania pohľadávok zo spotrebiteľských úverov

Mariana Buznová, Marek Magyar
Národná banka Slovenska

Zákon č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom od 23. decembra 2015 okrem iných zmien prináša aj zmeny v oblasti postupovania pohľadávok. Cieľom tohto článku je priblížiť čitateľom aplikačnú prax v tejto oblasti.

VŠEOBECNE K OBLASTI SPOTREBITEĽSKÝCH ÚVEROV

Oblasť spotrebiteľských úverov v poslednom období značne citlivo vnímajú nielen verejnosť a médiá, ale aj orgán vykonávajúci dohľad nad poskytovateľmi spotrebiteľských úverov (veriteľmi a inými veriteľmi), ktorým je Národná banka Slovenska. Nejde však len o citlivosť vnímania tejto oblasti na vnútroštátnej úrovni, ale o celoeurópsku pozornosť zacielenú na túto oblasť. Z európskej úrovne ide najmä o nastavenie vyvážených pravidiel. Na jednej strane ide o nastavenie obozretných regulačných požiadaviek pre veriteľov poskytujúcich spotrebiteľské úvery a na druhej strane je nevyhnutné zabezpečenie náležitej ochrany spotrebiteľa. Nastavenie týchto pravidiel nie je jednoduché, akákoľvek nerovnováha významného charakteru v týchto pravidlách by mohla negatívne ovplyvniť tak veriteľov, ako aj spotrebiteľov. Národná banka Slovenska si túto skutočnosť uvedomuje, a preto tejto oblasti venuje náležitú pozornosť.

V tomto článku by sme sa chceli osobitne venovať oblasti postupovania pohľadávok zo spotrebiteľských úverov z pohľadu zákona č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o spotrebiteľských úveroch“). Problematika postupovania pohľadávok zo spotrebiteľských úverov je osobitne upravená v § 17 zákona o spotrebiteľských úveroch, ktorého ustanovenie je transpozíciou článku 17 (s názvom postupovanie práv) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/48ES z 23 apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS (Ú. v. EÚ L 133, 22.5.2008, s. 66). O tom, že problematika postupovania pohľadávok zo spotrebiteľských úverov nie je jednoduchá, svedčí aj skutočnosť, že ustanovenie § 17 zákona o spotrebiteľských úveroch bolo za obdobie svojej existencie (šesť rokov)

niekoľkokrát upravované. V roku 2015 sa uskutočnila ostatná zmena ustanovenia § 17 zákona o spotrebiteľských úveroch, a to prostredníctvom článku VI zákona č. 438/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. V dôvodovej správe sa k predmetnému ustanoveniu § 17 uvádza, že ide o sprísnenie „predpokladov sukcesie do práv veriteľa v súvislosti so spotrebiteľskými úvermi tak, aby sa vzťahovala aj na prípady prechodu pohľadávok, a navrhovaná úprava by tak nemohla byť obchádzaná napr. zmluvami o predaji podniku. Sukcesia do práv veriteľa bude možná v zásade len medzi regulovanými subjektmi v prípade zlyhania spotrebiteľského úveru, ak bude predmetom prechodu alebo prevodu pohľadávka v celosti.“

Legislatívnu systematiku § 17 zákona o spotrebiteľských úveroch vnímame tak, že prvá veta v odseku 1 obsahuje generálny zákaz previesť pohľadávku (v zmysle všetkých práv zo zmluvy) na tretiu osobu. Následne ustanovuje výnimky z tohto zákazu. Prvá výnimka podľa § 17 písm. a) vymedzuje subjekty, na ktoré sa zákaz nevzťahuje. Ide o veriteľov oprávnených poskytovať spotrebiteľské úvery podľa tohto zákona alebo osobitného predpisu (odkaz na zákon o bankách), čiže o všetky licencované subjekty, pričom musí ísť o pohľadávku po konečnom termíne splatnosti, prípadne o zosplatenú pohľadávku (podmienky stanovené v písm. a) a b) musia byť splnené kumulatívne). Ďalšia výnimka zo zákazu sa týka skupiny pohľadávok, ktoré spadajú pod právny režim výslovne uvedených osobitných predpisov, teda tých, ktoré upravujú riešenie krízových situácií na finančnom trhu alebo konkurzné konanie. Tretia výnimka zo zákazu je ustanovená v § 17 odseku 2 po spojke alebo. Je koncipovaná tak, že z množiny licencovaných subjektov, na ktoré sa zákaz nevzťahuje (prvá výnimka), vyčleňuje podmnožinu subjektov (banky, pobočky zahraničných bánk, finančné in-

štitúcie), ktoré si môžu medzi sebou postupovať pohľadávky s predchádzajúcim súhlasom Národnej banky Slovenska. Do pozornosti dávame aj to, že § 20d zákona o spotrebiteľských úveroch, ustanovujúci, na čo je potrebný predchádzajúci súhlas Národnej banky Slovenska, takýto predchádzajúci súhlas neobsahuje. Vyššie uvedené je však vecou systematiky právneho predpisu.

VYMÁHANIE POHLADÁVOK AKO SÚČASŤ POSKYTOVANIA ÚVEROV

V zmysle § 17 ods. 1 zákona o spotrebiteľských úveroch môže byť splatná pohľadávka zo spotrebiteľského úveru postúpená len na subjekt, ktorý disponuje povolením na poskytovanie spotrebiteľských úverov. V okamihu postúpenia pohľadávky sa teda postupník dostáva do pozície veriteľa a je povinný dodržiavať ustanovenia zákona o spotrebiteľských úveroch. Z hľadiska systematiky zákona o spotrebiteľských úveroch je možné túto činnosť postupníka považovať za súčasť poskytovania úverov tak, ako je definované v § 20a ods. 19 zákona o spotrebiteľských úveroch. Z tohto pohľadu postupník vykonáva najmä tie činnosti, ktoré sú uvedené v § 20a ods. 19 písm. e) zákona o spotrebiteľských úveroch, t. j. postupník v pozícii veriteľa je povinný s odbornou starostlivosťou riešiť nespĺňaný spotrebiteľský úver. Žiadateľ o povolenie na poskytovanie spotrebiteľských úverov, ktorého hlavnou činnosťou je vymáhanie pohľadávok (tzv. inkasné alebo vymáhačské spoločnosti), predkladá v rámci povoľovacieho konania opis systému poskytovania spotrebiteľských úverov. Ako nevyhnutná súčasť tohto opisu musí byť postup pri vymáhaní splatných pohľadávok nadobudnutých od iného, spravidla pôvodného veriteľa.

V súvislosti s témou vymáhania pohľadávok je potrebné upozorniť na prebiehajúce konanie pred Súdnyh dvorom Európskej únie vo veci C-127/15 Verein für Konsumenteninformation proti INKO, Inkasso GmbH. Súdnemu dvoru položil rakúsky súd otázku, či „spoločnosť zaoberajúca sa vymáhaním pohľadávok, ktorá v súvislosti s podnikateľským vymáhaním pohľadávok v mene veriteľov ponúka ich dlžníkom uzatvorenie dohôd o splátkach, pričom za svoju činnosť vyberá poplatky, ktoré v konečnom dôsledku znášajú dlžníci, koná ako „sprostredkovateľ úveru“ v zmysle článku 3 písm. f) smernice 2008/48/ES.“ V návrhu generálnej advokátky Eleanor Sharpston zo dňa 21. júla 2016 sa v bode 36 uvádza, že „článok 3 písm. f) nestanovuje, že činnosti sprostredkovateľov úveru sa musia vykonať pred uzavretím zmluvy o úvere. Je vo väčšom súlade so znením a cieľmi smernice 2008/48, ak sa pojem „sprostredkovateľ úveru“ nebude obmedzovať týmto spôsobom. Naopak, povinnosť poskytovať informácie platí počas celého obdobia trvania dohody, najmä keď sa dlžníkovi ponúka finančné dojednanie, ktoré patrí do definície zmluvy o úvere v článku 3 písm. c) smernice 2008/48. Po druhé, relevantnou dohodou tu nie je pôvodná zmluva medzi veriteľom a dlžníkom. Ústredným bodom je dohoda o splátkach dojednaná vymáhačom pohľadávok. Keďže neexistuje nič,

čo by naznačovalo, že pôvodné zmluvy patria do pôsobnosti smernice 2008/48, nemožno predpokladať, že dlžníci dostanú predzmluvné informácie predtým, než sa tieto dohody stanú záväznými. Ak subjekty, akým je Inko, nie sú sprostredkovateľmi úveru v zmysle článku 3 písm. f), neexistuje ani žiadna povinnosť poskytovať informácie predtým, ako sa dohoda o splátkach stane záväznou. Dlžníci by tak nemali prospech z ochrany podľa smernice 2008/48, pretože by sa im neposkytli predzmluvné informácie v žiadnej fáze procesu, najmä pri uzatváraní zmluvy o úvere týkajúcej sa odloženého splácania. V každom prípade sa na základe rozhodnutia vnútroštátneho súdu zdá, že činnosť Inko sa začína skôr, než dlžník uzatvorí uvedené dohody.“

V bode 37 generálna advokátka pokračuje: „Dospela som preto k záveru, že spoločnosť zaoberajúca sa vymáhaním pohľadávok, ktorá za poplatok predkladá spotrebiteľom dohody o splátkach v mene veriteľa s cieľom vymôcť ich nesplatené dlhy, je sprostredkovateľom úveru na účely článku 3 písm. f) smernice 2008/48.“

Netrpezlivo očakávame rozhodnutie Súdneho dvora, ktoré môže zásadným spôsobom ovplyvniť činnosť spoločností vykonávajúcich správu a vymáhanie pohľadávok. Ak bude akceptované stanovisko generálnej advokátky, budú tieto subjekty povinné pri vymáhaní pohľadávok na základe mandátnej alebo obdobnej zmluvy postupovať podľa zákona č. 186/2009 Z. z. o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Nie je však úplne zrejmé, akým spôsobom by sa činnosti vymáhania pohľadávok dotkli napríklad advokátov. Rozhodnutie súdneho dvora tak môže otvoriť nové, doteraz neriešené otázky.

Pre úplnosť ešte dodávame, že nemenej zaujímavou je druhá prejudiciálna otázka položená v uvedenom konaní. Takisto sa týka témy vymáhania pohľadávok, konkrétne „odloženej platby bez poplatku“ v zmysle článku 2 ods. 2 písm. j) smernice 2008/48/ES, ktorý je v slovenskom právnom poriadku transponovaný ustanovením § 1 ods. 3 písm. n) zákona o spotrebiteľských úveroch. O tejto téme však niekedy nabudúce.

AKTUÁLNE ZMENY PRIPRAVOVANÉ V OBLASTI SPOTREBITEĽSKÝCH ÚVEROV

Zákon o spotrebiteľských úveroch je aktuálne predmetom legislatívneho procesu (6. septembra 2016 bol prerokovaný v prvom čítaní Národnej rady SR, parlamentná tlač č. 180), v rámci ktorého sa pripravuje jeho novelizácia. Predmetom pripravovaného návrhu zákona o spotrebiteľských úveroch je úprava minimálnych regulatórnych požiadaviek na účely obozretného poskytovania spotrebiteľských úverov veriteľmi. Cieľom návrhu zákona o spotrebiteľských úveroch je legislatívna aplikácia existujúceho odporúčania Národnej banky Slovenska č. 1/2014 zo 7. októbra 2014 v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni k rizikám spojeným s vývojom na trhu retailových úverov, ktoré už v súčasnosti platí pre banky a pobočky zahraničných bánk poskytujúce spotrebiteľské úvery.

Keďže z legislatívneho hľadiska toto odporúčanie nemá pre banky a pobočky zahraničných bánk záväzný (právne vynútiteľný) charakter, nie je možné zo strany Národnej banky Slovenska vykonávať účinný dohľad nad jeho plnením ani uplatňovať za jeho porušenie príslušné opatrenia na nápravu a pokuty, čo sa pripravovaným znením novely zákona o spotrebiteľských úveroch zmení. Zároveň sa touto novelou zákona o spotrebiteľských úveroch rozšíri uplatňovanie regulatórnych požiadaviek na všetkých poskytovateľov spotrebiteľských úverov, ktorí nie sú bankami a pobočkami zahraničných bánk a ktorí tvoria nezanedbateľný podiel na trhu so spotrebiteľskými úvermi. Okrem týchto zmien bude návrh zákona o spotrebiteľských úveroch zohľadňovať aj legislatívne zmeny, ktoré si vyžia-

dala aplikačná prax. Medzi takého zmeny patrí aj oblasť postupovania pohľadávok. V nadväznosti na ustanovenie § 17 zákona o spotrebiteľských úveroch sa predmetné ustanovenie navrhuje legislatívne spresniť. Jeho cieľom je posilniť postavenie spotrebiteľa, a tým zabezpečiť vyváženejšie postavenie oboch dotknutých strán. Ustanovenie § 17 sa okrem toho dopĺňa o nový odsek 3, ktorého účelom je zabezpečenie informovanosti spotrebiteľa veriteľom o tom, na aký subjekt bola pohľadávka postúpená. Predpokladáme, že pripravovaná zmena zákona o spotrebiteľských úveroch prispeje k posilneniu aplikačnej praxe v oblasti spotrebiteľských úverov. Tento predpoklad však opätovne potvrdí alebo vyvráti v konečnom dôsledku len samotná aplikačná prax.

I N F O R M Á C I E

9th International Conference on Currency, Banking, and International Finance

Challenges for Financial Sector of CEE Countries in Overcoming Problems of Economic Integration in the EU

V dňoch 20. a 21. septembra 2016 sa v priestoroch Národnej banky Slovenska a hotela Saffron konala 9. medzinárodná vedecká konferencia Mena, bankovníctvo a medzinárodné financie na tému Výzvy finančného sektora krajín SVE pri prekonávaní problémov ekonomickej integrácie v EÚ, ktorej výstupy sa budú uchádzať o zaradenie do databázy Web of Knowledge® spravovanej spoločnosťou Thomson Reuters. Konferenciu organizovala Katedra bankovníctva a medzinárodných financií Národohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave, gesciu nad konferenciou prevzal guvernér Národnej banky Slovenska mim. prof. Jozef Makúch, PhD. Rokovacím jazykom konferencie bola angličtina.

Pre odborníkov zaoberajúcich sa danou problematikou patrí konferencia k najvýznamnejším podujatiam organizovaným s dvojročnou periodicitou v širšom geografickom okruhu. Informácie o konaní konferencie boli zverejnené aj na medzinárodných webových stránkach *Me.kono* a *Inomics*. Na konferenciu sa prihlásilo 70 výskumníkov z rôznych krajín Európy.

Hlavným cieľom medzinárodnej konferencie bola výmena poznatkov a skúseností akademikov, výskumníkov a odborníkov z praxe týkajúcich sa aktuálnych výziev finančného sektora krajín strednej a východnej Európy pri prekonávaní problémov ekonomickej integrácie EÚ.

Plenárne zasadnutie otvoril svojím príspevkom *Building up of the Banking Union and its Expected Impact on the Slovak Banking Sector* guvernér NBS mim. prof. Ing. Jozef Makúch, PhD. V príspevku zhodnotil dosiahnutý pokrok v budovaní jednotlivých pilierov bankovej únie s dopadom na slovenský bankový sektor.

Prof. Philip Molyneux, PhD., z University of Bangor, Veľká Británia, vo svojom príspevku *What Do Bankers Need to Learn* zdôraznil, že vo svete enormne rastie veľkosť bankových systémov (vo vzťahu k HDP krajiny domicilu), ako aj ich vzájomná prepojenosť. Veľké banky sa stávajú ešte väčšími a ich potenciálny bankrot predstavuje obrovské riziko pre stabilitu ekonomík. Rastie preto dopyt po ich oveľa širšej a hlbšej verejnej kontrole s dôrazom na prehlbenie etického správania sa bánk. Uviedol osem etických cieľov, na ktoré sa má bankovníctvo upriamiť – ekonomická a sociálna úloha bankovníctva, nezneužívanie dominantnej pozície na trhu, transparentnosť obchodných modelov, korporátna politika bez zavádzajúceho marketingu a agresívneho predaja, integrita, preferencia etických riešení pred komerčnými, zastavenie prehliadania a spolupráce s neetickými partnermi, budovanie reputácie a rozvíjanie zmyslu pre občiansku zodpovednosť.